

Музичко градилиште

Пет дана – осам концерата – педесет две композиције – аутори из осамнаест земаља – два нова домаћа ансамбла за савремену музику – хол Народне банке Србије као одличан амбијент за савремени звук

МЕЂУНАРОДНА ТРИБИНА КОМПОЗИТОРА

Зорица Премајше

Јован Чекић, Одмор, дигитални принт, 2012, са изложбе „Асиметрична Европа” у МСУ Војводине у организацији Гете института

Међународну трибину композитора, наш једини фестивал савремене музике, основало је пре 21 годину Удружење композитора Србије. Селектор трибине је, већ шест година, млади композитор Иван Бркљачић који је обновио овај фестивал и усмерио га смишљајући за сваку годину нов тематско-жанровско-идејни рам.

Пијанисткиња Неда Хофман основала је крајем 2011. године ансамбл за нову музику „Градилиште”, флексибилног састава, у коме сарађује двадесетак одличних музичара, уметни-

ка на свим инструментима које може окупити неки камерни састав, од певача и клавирског дуа, до дувачког квинтета и гудачког квартета, трубе, тромбона, гитаре, контрабаса, удараљки и харфе. Овај ансамбл је својим концертима отворио и затворио овогодишњи фестивал наступима који су заслужили све похвале, пре свега својим високим професионалним нивоом извођења, а такође и одличним стилским тумачењем веома разноврсног програма који је изискивао посвећено и концентрисано свирање, а често стављао пред музичаре и високе и неуобичајене виртуозне задат-

ке. „Градилиште” је „позајмило” своје име и целом овогодишњем фестивалу који се одвијао под слоганом „Музичко градилиште”.

Други млади ансамбл који је имао своју веома успешну премијеру на овогодишњој трибини јесте трио „Покрет” који су 2010. године основали виолинисткиња Мадлен Стокић-Васиљевић, кларинетиста Милош Николић и пијанисткиња Маја Мухић. Њихов наступ (5. новембар), као и концерт већ етаблираног гудачког квартета из Новог Сада ТАЈЈ (6. новембар) такође су били на нивоу високо постављених критеријума па је публика (које је све више на овом фестивалу) могла заиста да ужива у интерпретативним бравурама које често захтева нова музика.

Као што је то обичај овог фестивала, селектор Бркљачић је веома широко поставио своје естетске критеријуме и омогућио да се у Београду чују разноврсни стилски токови светске и домаће музике, токови који су у холу

Народне банке Србије (где је одржана већина концерата) измешали богате музичке садржаје разних културних средина и традиција, а из пера композитора свих генерација, од тек дипломираних студената до доајена.

Пустињске и друге игре

Највише је, ипак, било остварења аутора млађе и средње генерације везаних за разне видове постмодерних унутармузичких повезивања и прожимања стилова, дијалеката, жанрова и традиција, музике која је позивала слушаоца на необична звучна путовања и размишљања о музици као друштвеном, филозофском и комуникацијском феномену савременог доба. У оваквим композицијама аутори су повезивали разне уметничке, фолклорне или тривијалне жанровске традиције својих средина и уплитали их у унутармузичке расправе где је музика, у игри са властитим материјалом као темом, проговарала и о времену и средини из које је потекла, о вечитим

самеравањима човека и трајања кроз музику, али и о савременим ситуацијама олаког препуштања судбини, безнађа, бунта, уторног инсистирања на херметичности и „комуникацијском шуму” или пак тражења утехе у историјски провереним, високоеклектичким музичким дијалектима. Било је релативно мало такозване авангардне или поставангардне, а много више комуникативније, духовите, постминималистичке или, једноставно, постмодерне музике.

На самом отварању трибине, ансамбл „Градилиште” извео је узбудљиву и на моменте потресну композицију „Memories – crossroads” бр. 6 Бенјамина Јусупова из Израела, композитора који је већ познат београдској публици преко његових чудесних концертантних остварења и стила у коме укршта и прожима високоеклектични неоромантични говор, речите гестове авангарде и елементе јеврејског и татичког фолклора. Те вечери је још једна композици-

КУЛТУРА
УМЕТНОСТ
НАУКА

Издаје: Политика новине и магазини д.о.о.

Генерални директор: Мира Глишић-Симић

Главни и одговорни уредник: Драган Бујошевић

Уредник Догађаја: Весна Рогановић

Редакција: Станко Стојиљковић (уредник за науку),

Графички дизајн: Илија Милошевић

Телефон: 330-1751, 330-1781 (наука)

Факс: 3373-393

Електронско издање: www.politika.rs

ја скренула пажњу својом духовитошћу и бритким британским хумором, „Song Fragments” Ендруа Томаса који је склопио неколико фрагмената разних песма од 16. до 20. века и „обукао” их понекад у стилски адекватно, а понекад у бизарно различито тонско рухо, искрено меланхоличан и циничан у исто време.

Вечерњи концерт другог дана трибине такође је имао своје врхунце: мала кантата „I Shall Contemplate...” Ђуре Живковића (Србија–Шведска) који је понудио савремено дело спектралног звучања и изузетно финог рада са самим звуком и звучањем као са драгоценом супстанцом; драматично-иронична и ефектна соло-песма „Цим, који је побегао од своје дадиље и ког је појео лав” Бранке Поповић (стихови Хилара Белока); „Пустињске игре”, мала опера у једној сцени Италијана Николе Страфелинија са одличним костимираним солистима која је приказала како се у најснажнијој оперској традицији света могу направити пукотине пародијом општих места оперског жанра. Концерт је завршило дело „Dominosa ADHD: Haute Couture” младе композиторке из Хрватске Миреле Ивичевић – декадентна, шашава, урбана игра са општим местима вокалних жанрова како би се стигло до политички коректне поруке против дечје проституције која све претходно измотавање изврће у збиљу и грозу данашњег суровог света.

Трио „Покрет” добио је главни вечерњи термин трећег дана трибине и одсвирао неколико заиста сјајних остварења домаћих аутора: Светлана Савић је у композицији „Il tempo sensibile” приказала управо то, осећајно и нежно музичко време на прагу спектралног звучања; Татјана Милошевић је у делу „Два лица” буквално супротставила „два лица” – две виолине, концептуално јасна као неоавангардна тонска пантомима неколико одабраних комуникативних модела; Милана Стојадиновић-Милић је написала „Neoromantico”, музикалну и

питку фузију неоромантичног и пост-минималистичког говора, високоеклектично остварење које је, заправо, пародија и једног и другог. Вече је завршила духовита и такође иронична „Кувада” Ивана Бркљачића, поново једна музичка игра са жанровима и гестовима којима музика имитира и пародира живот.

Минимализам који то није

Гудачки квартет ТАЈЈ није имао толико среће са селектованим делима међу којима су преовлађивале композиције са баналним и већ толико пута коришћеним еклектичким везама са академским неоромантизмом/неокласицизмом, и то из пера релативно младих аутора, но, из тог креативног неукуса издвојила се композиција „Faces 14–16” Јонела Петроја (Србија–Француска–САД) који се, у свом стилу, сит наиграо релативних односа које међу собом могу имати остинато, педал и глисандо-гестови.

Завршно вече 21. Међународне трибине композитора припало је ансамблу за нову музику „Градилиште” са стилски релативно уједначеним програмом који би се могао назвати и „минимализам и његов утицај на постмодерну”. Некадашњи „тврди” минималиста Владимир Тошић понудио је малу свиту „Medial 623” у стилу нове једноставности, Драгана Јовановић је у делу „Reboot” на свој дрзак, бујан и ефектан начин „промешала” уметничку музику, урбане жанрове и „колце”, а Словенац Душан Бавдек понудио је музику шарених контрапункта квазикластерског ефекта. Иван Божичевић (Србија–Хрватска) компоновао је репетитивну и милозвучну композицију „Пролеће мину”, вибрантни аранжман коралних хармонија, а вече и цео фестивал завршило је перфектно одсвирано дело „Eight Lips” Стива Рајша из 1983, оригинална минималистичка композиција из времена када је овај правац колико-толико још био ван употребе у постмодерне сврхе.

Од црно-белог призора 11 радника који опуштено приводе крају паузу за ручак, седећи на металној греди која изгледа као да виси над амбисом Менхетна, са Централним парком у позадини, застаје дах. Нема гледаоца кога неће истовремено и приковати за себе и штрепнути. Како је могуће да неко тако нехајно, без икакве заштите, седи толико високо (250 метара изнад улице), кад несрећа може да се догоди у сваком тренутку, због погрешног покрета, мало јачег ветра...

„Ручак на врху небодера”, како гласи званичан наслов те фотографије, једна је од икона америчке историје. Ове јесени обележено је њених 80 година (снимљена је 20. септембра 1932, а први пут објављена у „Њујорк хералд трибјуну” две недеље касније 2. октобра), а и данас је једна од најрепродукованијих фотографија света.

Сматра се да је овековечила „моменат кад је Њујорк постао Њујорк”. Реч је на име о призору са завршних радова на једној од зграда Рокфелер центра, из доба када је у првој половини прошлог века довршаван профил градског средишта на острву Менхетн, на ушћу реке Хадсон, профил са мноштвом небодера који су од улица начинили дубоке кањоне у које сунце једва допире. Те мегавишеспратнице су истовремено биле и симбол у то време растуће економске моћи Америке, упркос томе што је Рокфелер центар довршаван у трећој, претпоследњој години „Велике депресије”, највеће кризе америчког (и светског) капитализма. Било је то време када је сваки четврти радник био без посла, али су послови на грађевинама започетим у преткризном просперитету ипак завршавани.

Јубилеј „Ручка на врху небодера” – фотографије која има готово невероватну визуелну упечатљивост: нико пред њом не може да избегне да на тој греди замисли себе и у себи пробуди неке

дело само „покушај да се прикиса много непознатих додају неке нове”, као и да су само „додатно замутили воду”, браћа Окулан су ипак неке загонетке решили.

Установили су на пример идентитет два радника: онога који је на висећој греди крајње лево, који је у моменту потезања окидача камере са стакленом плочом уместо филма припаљивао цигарету, и другог, који седи крајње десно и гледа директно у објектив, држећи (упркос прохибицији) у једној руци (испражњену) боцу вискија.

Подстрек да о чувеној фотографији сниме филм дошао је сасвим случајно, кад су у посети ирској прадомовини, у једном селу округа Галовеј, на зиду локалног паба

Воде о ауторству су замућене због чињенице да је тога дана на грађевини било ангажовано неколико фотографа

видели управо ову фотографију. Кад су почели да се распитују откуд она ту, власник паба је спремно испричао историју те копије, дароване од стране локалног емигранта у Нови свет. Главни разлог зашто је она на зиду био је међутим локалпатриотски: поменути два радника са обе стране греде су на име били баш из тог краја.

Накнадно истраживање и упоређивање са другим фотографијама ту тврдњу је верификовало. Браћа Окулан су истраживање затим наставила у великом „бункеру” филмских негатива у Пенсилванији, где се чува стаклени оригинал негатива и од свега је испала занимљива филмска прича о фотографији чија је суштина по њима „синтеза имиграције, аспирација

на грађевини било ангажовано колико фотографа, а можда и неке због тога што ова фотографија још доноси велике нареке у ку њених ауторских права панији „Корбис имиджа”, и у власништву оснивача „Мософта” и једног од најбољих Американаца – Вила Гитовича. Ебетса као њеног подизача подразумевао би велике компликације са његовим нецима и компликовани процес око новца. „Корбис” има око 13 милиона историјских слика у својој архиви од милијарду фотографија и пола милиона део-записа.

И документарац браће Окулан је потврдио оно у шта се сумњало раније: да фотографија није снимљена спонтани приказ да су радници позирали (појош неколико верзија на који у другачијим позама). Утисак да изнад амбиса такође не одра стварности – довршени кад је био по свој прилици сам тар испод, што се због угла не види. Али свеједно, и као да фотографија је драматично сачињено о једном добу и тог моменту у историји, када је на челничким костурима небодера „плата била добра, али је посао само за храбре”.

Када је поводом 80-годишњице прича о радницима на греди објављена у магазину „Смитсонјан музеја”, јавило се много писаца доказујући да су неки од њих управо њихове деде и преде између осталог и да је раднички флашом извесни Густо Попи из Чешке (тадашње Чехословачке). Браћа Окулан су за своју верификацију међутим обезбедиле уверљиве доказе.

Њујоршки Музеј модерне уметности (МОМА) поводом јубилеја подсетио је да нема добру копију „Ручка на врху небодера” у његовом кустос фотографије је изабрао да би били благодарни ако се не би неко поклонило. Тако велики шни добротинитељ се још није врио.